

Еркеш Ибраһим

Гәкку

Еркеш Ибраһим Гәкку

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22579526

ГӘККУ:

Содержание

ГЭККУ

4

Конец ознакомительного фрагмента.

16

ЕРКЕШ ИБРАҒИМ ГӘККУ

ГӘККУ

ЕРКЕШ ИБРАҒИМ

(1930–1986)

Әке жыры

– Бас, қарағым, көрігінді баса түс,
Кеудендегі дауыл көзін аша түс.
От сүйеді, өрт сүйеді дауылды,
Сол дауылға дауылыңды қоса түс.

Бас, қарағым, көрігінді дүрілдет,
Қарауытқан шоқтың көзін күлімдет.
Темір шіркін қызарсын да балқысын,
Асау тайдың тізесіндей дірілдеп.

Бас, қарағым, ақ жалының лауласын,
Қызған болат жамбасынан аунасын.
Бас, қарағым, қайратыңның қызуы
Найзағайдың айбынынан аумасын.

Көрігіңді нар түйедей желкілдет,
Жалын тұрсын еліктейін елпілдеп.
Ұшсын шоқтар жүрегіннен ұшқындай,
Құрыш болат балқып түссін мөлтілдеп.

Көрігіңнің көмекейі әндетсін,
Оттығында алауласын сөнбес күн.
Бас, қарағым, бас, қарағым, қыздыра,
Жас қайратың нөсер құсап селдетсін.

Ойна, қалқам, жастайыңнан отпенен,
Өткелің кеп әлі сенің өтпеген.
Бас, қарағым, қыздыра бас көрікті,
Дауылыңның бәсеңі бар ептеген.

Ұқ, қарағым, жастайыңнан ұқ мұны,
Бола көрме ұсақ тірлік тұтқыны.
Жастайыңнан жалын бол да, маздап жан,
Ой баспайды, май басады күптіні.

Аптамасаң, таптамасаң жалынмен,
Жалын болып өртенбесең жаныңмен,
Қарғам, саған бас имейді темір де,

Соқ балғанды, жүрегіңмен, барыңмен.

Соқ, қарағым, құлаштай соқ балғаны,
Болат төстен көңірсісін нан дәмі.

Соқ, қарағым, сом балғанды сілтей соқ
Болат төстен шапақ ұшсын таңдағы.

Темірге де керек, қалқам, ықылас,
Ақ жалын бір сал-сері ғой үкі бас.
Бұл көріктің патшалығы басқаша,
Дарбазасын дарыныңмен ұтып аш.

Қызған темір ол да қыран қанатты,
Балқытқанда бабында ұста болатты.
Ол да саған ақ тамағын созады,
Ерініне жағып алып далапты.

Темір сыры, болат сыры басқаша,
Шамырқанған шабыт сені бастаса.
Іңкәрліктің, құмарлықтың бәрі тұл,
Егер өнер түп есігін ашпаса.

Саябырла енді, қалқам, абайла,
Сәтсіздіктер тентіреп жүр маңайда.
Бірі келіп шылауыңнан алмасын,
«Сабыр түбі – сары алтын», соны ойла.

Үзілт үнін сом балғаңның, талмаурат,
Міне, міне, келе жатыр ән қаулап.

Талмаусырат, шымыр-шымыр талықсыт
Ақ жалынды нәзіктікпен ал жаулап.

Жетті, жетті, айналайын, ал енді
Айтқыз оған суға малып өлеңді.
Шөлдеді ғой, айызын бір қандырсын,
Бабын тауып, салқын суға мал енді.

Құрыш – ол да кербездікті сүйеді,
Құрыш, шіркін, ол да ақын киелі.
Бабы түссе ол да қылы қобыздың,
Сұңқылдаған домбыраның тиегі.

Бәрін байқап тұрады бұл қара төс,
Ұқ жалынды, ұқ темірді, бол әкеш.
Шым болатты батыр енді тереңге,
Сәл кідірсең және ерте, және кеш.

Осылай деп баласына Сандыбай
Үйретеді аңдып тұрып «аңдымай»
Кеудесіне түскен бозғыл сақалын,
Сипап қойып бозғыл мұртын шалғыдай.

Ана жыры

Күміс балға шыңылдайды бір қалып,

Мәлтілдеген ақ бұлақтай ырғалып.
Бірде сонша сыңғырайды мұңданып,
Бірде сонша шыңылдайды шыңданып.

Бір нәзік үн, бір нәзік үн басқаша,
Жан ананың жан сырымен астаса,
Кемейіне жыр құяды көлкілдеп,
Күмк балға күйге көміп тастаса.

Сыңғыр-сыңғыр, сылдыр-сылдыр ағын ба,
Нәзік балға ән шырқайды бағында.
Үйдің іші сайрап тұрған бұлбұл құс,
Шын сұлулық отырғандай тағында.

Сылдыр-сылдыр, сылдыр-сылдыр толқындар
Кейде, кейде ақ қаз болып қаңқылдар.
Тапталады оймақ балға астында
Кейде күміс, кейде зерлі алтындар.

О, алтындар, о, алтындар, алтындар,
Сені көрсе, әр адам-ақ қалтылдар.
Бірақ ана саусағында діріл жоқ,
Тек қана бір қиқулаған қаңқыл бар.

Қаңқылдаған, қиқулаған құс үні
Сан қиялға жетелейді кісіні.
Ана соққан білезік пен жүзікте
Еркелейді сұлулықтың мүсіні.

Отырады ұзақ түнге зер шегіп,
Шабыттанып кеткенінде теңселіп.
Эзер барып көз шырымын алады
Кейде түнді, кейде танды еңсеріп.

Кейде сонша бұл өмірден алшақтап,
Зер шеккендей, зар шеккендей ән сап қап.
Гауһар тастар байланады жүзікке,
Мөлдіреген көз жасындай моншақтап.
Кейде сонау қиял шыңын қиялап,
Бар әсемдік жүрегіне ұялап,
Қырдың гүлі, таңның нұры бәрі де
Саусағынан табады бір тиянақ.

Алтын кесте неше қиян зерленіп,
Армандардың асыл кейпі мөрленіп,
Көмкеріліп, көгенденіп жатады
Бар сұлулық бір саусақта жөрмеліп.

Тебірентеді бәрі, бәрі ананы,
Қыз көзіндей төңкерілтіп тананы.
Жаудыратып, жаутаңдатып қояды
Әншіні де, ақынды да, дананы.

Ана сыры неткен, сірә, көп еді,
Көлкілдетіп көк толқынды шегеді.
Көкшетаудың сексен көлі сілкініп,
Бір танада бірін-бірі өбеді...

Шегеді дәл аудармастан мұнарын,
Қанша үңілсең, қана қоймас құмарың.
Білезікте бұлдырайды Бурабай,
Жаһандағы жалғыз тағып тұмарын.

Сақинада сексен ару сынсыды,
Қызуынан әнші, сері күнсиді.
Жиырма бестің жымындатып шілдесі,
Жиырма бестің самалымен тыншиды.

Инжу тастың балқытады жүрегін,
Толқындатып армандардың тілегін.
Ақық тасқа атқызады ықылық,
Жаутаңдата жайнатады гүл өнін.

Сырғаларды сылдыратып басқаша,
Мөлдіретіп маржан түйіп тастаса,
Өрнектерін раушан гүлдей құлпыртып,
Жүректерді тілімдейді таспаша.

Отырады бар шабыты құйылып,
Қара қасы қос садақтай иіліп,
Алтын гүлдер, күміс гүлдер үлбіреп,
Қызғалдақтай сағағынан қиылып.

Шолпы шексе, шолпылдатып шабақты,
Тамсандырып тебірентеді тағатты.
Ана қолы неткен шебер әулие,
Ана ойы неткен қыран қанатты.

Күй құяды кеудесіне күмістің,
Күлімсіреп тіл қатады күміс күн.
Ыбырайдың жанарынан сол сәтте,
Жарқырайды найзағайдай мың ұшқын.

Осылай басылмаған көрік қалды,
Ән тыңдап жалын темір өліп қалды.
Балғасы – домбыраның сағасы боп,
Пернелер сал саусағын еміп қалды.

Ұмытқан әннен басқа өзге бәрін,
Бұл күнде кеудесінде өзге дарын.
Мың ирек әуенімен нақыштайды
Көкірек көңілдегі көзде барын.

Кеудесі гуілдейді көрік құсап,
Гүл атқан көктемдегі өрік құсап.
Бұлақтай шымырлайды ән маржаны,
Немесе еркелеген елік құсап.

Тағы да толғанады талай әнді,
Балқытқан сезімдерді алау әнді.
Шырқата шалқытады «Шалқыманы»,
Тағы да бастайды бір баяу әнді.

Баяу үн бара-бара дауыл болып,
Жауады нөсерлеген жауын болып.
Жарқылдап нақыштардың нажағайы,

Ұшады шабыт бұлты ауыр қонып.

Баяу үн бара-бара өрт болады,
Махаббат жалындаған дерт болады.
Көріктей гуілдеген ән болады,
Айқасқан ала құйын серт болады.

Созады «Маңмаңгерді», «Жанбаспасты»
Табады пернедегі жан баспасты.
Ұшады қияларға қияндатып,
Қонады шындардағы тандап тасты.
Созады ән бөбегін «Мақпал қара»,
Сезімде сүзіледі ақтан қара.
Басқаға ұқсамайды бір әуені,
Ұшады жеке шырқап оқтан дара.

Осылай шығандайды дара шыңға,
Көкшенің кербез сұлу даласында.
Бейне бір гуілдейді көрік болып,
Ән шалқып ет пен тері арасында.

Сол үшін оны жауы көре алмаған,
Өнердің құдіретіне көне алмаған.
Бір кезде аңқау, сенгіш жас ұстаны
Әуелі бауыр, сонсын төре алдаған.

Өжет тіл өз үкімін кесіп айтқан,
Майысып маймаңдамай, шешіп айтқан.
Мен ертең жығылам ғой деп ойламай,

Меселі еңсесімен өсіп айтқан.

Жай құсап қиянатты қиып түскен
Қырандай қос қанатын түйіп түскен.
Сілбіреп сіркіремей сілемейлеп,
Нөсердей көктемдегі құйып түскен.

Не болса, ақыр соңын бір-ақ күткен,
Мың сөзді буын салып бір-ақ түткен.
Теңіздей шайқалса да сұрақ біткен,
Жауабы қос ішекті қынап біткен.

Бар-ау деп дұшпандарым бек күндеген,
Ыбырай аңғармаған екпінменен.
Ұстандан қара мұрын шыққан кедей,
Жуанды үзбек болған текпінменен.

Малдыны өрт тілімен қуырардай,
Зәлімнің әнмен уын суырардай.
Бір жалын Ыбырайды шыдатпаған,
Бойында шын алтынның буы бардай.

Жоқтықты қолы қысқа уайымдамай,
Ешбір де сәтсіздікті мойындамай.
Ыбекең ән базарын қыздыратын,
Дегізбей «ақын аға, халың қалай...».

Кездесу

Ән мен күйге бір сусындап жан шөлі,
Мол қызыққа кенеледі әнші елі.
Сексен көлді шайқалтады үнімен
Сарыарқаның бұлбұлдары сал-сері.

Өңшең бұлбұл, өңшең дүлдүл шын дарын,
Жаңғыртады Көкшетаудың шындарын.
Әзілімен, қалжыңымен жарасып,
Әнмен ғана білдіреді шындарын.

Көкшетауда осындай бір думан-ды,
Гүлдер бүгін әнмен бетін жуған-ды.
Өңшең бұлбұл, өңшең дүлдүл дарындар
Бірін-бірі өнерімен буған-ды.

Оқжетпес те бүгін ерек мұнартып,
Ақындарға арманы мол сыр артып,
Тынып қалған, тұнып қалған тіршілік,
Бәрі, бәрі сал-серіге құмартып.

Ақ қайындар көк шыбықтай солқылдап,
Көл Бурабай көк шәйідей толқындап,
Асқақ әнін аңқылдатса Ыбырай,
Айдындағы аққу бірге жарқылдап.

Жаңғырығып бүкіл таудың тастары,
Қақ жарылып әннің биік аспаны,
Шырқап ұзап, шымыр ұшып, шығандап,
Әуендердің әуендері, асқағы.

Қиядағы қарағайлар күлтілдеп,
Айнакелдің ақ толқыны бүлкілдеп,
Сал-серіні ұйып бүгін тыңдаған
Ақша бұлттың ақ торғыны үлпілдеп.

«Сиыр тасқа» ыңқылдаған үн біткен,
Сексен көлге сұңқылдаған тіл біткен.
«Шөккен бура» мойнын созып айнала,
«Жеке батыр» қарап қалған түндіктен.

Келгенінде кезек Жабай ақынға,
Серілерше қонақ кәде хақында.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.